

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

0909 קפפס ויאס תשס"ו סנה ה' ט"ו יוני 2015

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,

ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: האמונה הנלמדת מנר הבדלה

בנפשו שבכל מצב, חמור כמה שיהיה, יש את רצון השי"ת, ממש בכל מה שקורה בכל רגע ורגע. וכל הצער הוא רק חיצוני, אבל בפנימיות מוסתר הטוב, ועל ידי זה יצא מיגון ואנחה לפדות ולרווח והצלה.

ולכן כאשר רואה יהודה את מצבו הביש, הוא מחליט לדבר דברי אמונה וחזיון, ולכן הוא מתחיל לסקור את כל הקורה עמו ולראות את השגחתו יתברך בזה, ולכן חשש יהודה שמא דבר זה יכעיס את מלך מצרים, וכאשר הוא רק חזר על כל השתשלות העניינים, אבל בהכרה גמורה שהכל לטובה ולברכה ולקבל את רצון השי"ת בשמחה. אז אכן זכה ל'לא יכול להתאפק יוסף' שנתגלה כל ההסתר וראו את הטוב בגילוי השלם.

יהודה הוא סמל האמונה, כאשר עומד יהודה בפני נסיון קשה, שפונה אליו תמר כלתו ואומרת לו: "הכר נא", יכול יהודה להכחיש ולא לגלות את קלונו ברבים, אולם בכל זאת יהודה מודה ואומר "צדקה ממני", הודאתו של יהודה נבעה מתוך הכרה שהכל נסתבב מאת הבורא, ואם נקלע למצב כל כך סבוך ולא נעים אין זה במקרה, ובודאי משמים טובבו שיהא לתמר ילדים ממנו וח"ו לא להעלותה על המוקד. נמצא כי נקודת האמונה היא העומדת מאחורי ההודאה כי צדקה היא ממנו.

הגמרא ביומא (כח:) אומרת: אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה היה, שנאמר: "ואברהם זקן" (חיי שרה כ"ד, א') [ואין זקן אלא שקנה חכמה, קדושין לב:]. יצחק אבינו זקן ויושב בישיבה, שנאמר: "ויהי כי זקן יצחק" (תולדות כז, א). יעקב אבינו זקן ויושב בישיבה, שנאמר: "ועיני ישראל כבדו, מזקן" (ויחי מ"ח, י'). מימיהם של אבותינו לא פסקה ישיבה מהם, היו במצרים ישיבה עמהם, שנאמר: "אספה לי שבעים איש מזקני ישראל" (במדבר י"א, ט"ז).

אולם מה למדו בישיבה של האבות הקדושים?

כתב הרמב"ם (הלכות עבודה זרה פ"א ה"ג): "היה (אברהם אבינו) מהלך וקורא ומקבץ העם... עד שנתקבצו אליו אלפים ורבות ושתל בלבם העיקר הגדול הזה (האמונה בה) וחיבר בו ספרים והודיעו ליצחק בנו ולמדו, ויצחק הודיעו ליעקב ומינהו ללמד לכל הנלוים אליו, ויעקב אבינו לימד בניו כולם וכו'. ע"כ.

כלומר, הלימוד בישיבות של האבות הקדושים היה האמונה בה'.

לפי זה יש לומר, אכן אם רוצה האדם ללמוד תורה ילך לישיבתו של לוי או של יששכר, אולם בשביל ללמוד אמונה יש ללכת לישיבתו של יהודה.

יעקב אבינו לפני הגיעו למצרים שולח לפניו את יהודה כנאמר: "ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גושנה". מביא רש"י בשם המדרש: לתקן לו תלמוד שמשם תצא ההוראה.

ונשאלת השאלה, אם המטרה היא הקמת ישיבה ובית תלמוד מדוע יהודה הוא שנשלח לבנות את בית המדרש ולא יששכר אשר לקח על עצמו את עול התורה כפי שנאמר בברכת יעקב ליששכר: "ויט שכמו לסבול" ובדברי הימים (א', י"ב): "ומבני יששכר יודעי בינה לעיתים, לדעת מה יעשה ישראל... וכל אחיהם על פיהם"? כמו כן יותר ראוי שבט לוי שהיו שבט לומדי התורה כמבואר ברמב"ם (סוף הלכות שמיטה ויובל), וכמו שהגמרא ביומא (כו.) מביאה: אמר רבא, לא משכחת צורבא מרבנן דמורי אלא דאתי משבט לוי או משבט יששכר, לוי דכתוב "וירו משפטך ליעקב", יששכר דכתב "ובני יששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל", ואימא יהודה נמי דכתוב יהודה מחקקי? אסוקי שמעתא אליבא דהילכתא קאמינא. "יהודה מחוקקי" הוא לפלפול בעלמא, ולוי ויששכר דינים ומורי הוראות.

התפארת שלמה מרדומסק זצ"ל מפרש, שכדי להקים ישיבה ותלמוד שמשם תצא הוראה לא מספיק להיות תלמיד חכם וגדול בתורה כמו יששכר, אלא יש צורך במסירות נפש ודאגה למען הזולת. הבסיס האיתן להקמת מקום תורה לרבים מושתת על מסירות והקרבה ובה התייחד יהודה אשר הוכיח את עצמו בזה שלקח על עצמו את הערבות לבנימין הקטן.

אולם נראה לתרץ בדרך חדשה בהקדם, המפרשים עומדים על כך שכשיהודה ניגש לפני יוסף הוא מקדים ואומר לו: "אל ייחר אפך בעבדך" שלא ייחר אפו על מה שהוא מתכוון לומר לו, ואם הוצרך יהודה להקדים זאת כנראה שיהודה מתכוון לומר ליוסף דברים כדורבנות שעלולים להכעיסו, אולם כשמתבוננים בכל אריכות דבריו של יהודה לא מוצאים אלא חזרה וסיפור על השתלשלות הדברים, ומה רצה יהודה בכל דבריו?

אולם כשנתבונן במצבו של יהודה באותו זמן, נראה כי יהודה היה במצב קשה מאוד, שכן הוא ערב את הנער בעולם הזה ובעולם הבא, וכפי הנראה להם, הרי כעת נתפס בנימין, והם בעצמם התחייבו שמי שיתפס אצלו הגביע, ימות. וכיצד יושע עכשיו מאותה צרה?

מבאר בזה ב'שפת אמת', שיהודה לימדנו כאן יסוד גדול לכל מי שנמצא בצר ובמצוק, במצב של "הסתרת פנים". שהעצה היחידה במצב כזה, הוא, להעמיק בהכרתו ולברר

עם ירידת יעקב אבינו למצרים החל הגלות של עם ישראל, אף שהשעבוד לא החל בפועל, כך מבואר בירושלמי (פסחים פ"ב הל' ה') תנא רבי חייא בשם רבי הושעיא: למה אוכלין חזרת בפסח? לומר לך מה חזרת תחילתה מתוק וסופו מר, כך עשו המצרים לאבותינו במצרים בתחילה במיטב הארץ הושב את אביך ואת אחיך, ולבסוף וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים. ע"כ.

כאשר מתחיל ההסתר פנים והגלות, צריכים להתחזק באמונה ובבטחון בה', לכן מיד שולח יעקב אבינו את יהודה שיפתח ישיבה, בה עם ישראל ילמד אמונה.

בזה נבוא וניישב מדרש פליאה, מובא במדרש תנחומא על הפסוק "ואת יהודה שלח לפניך", ילמדנו רבינו, אימתי מברכין על הנר במוצאי שבת? כך שנו רבותינו אין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו, ומנין למדו? מן הקב"ה שנאמר "וירא אלהים את האור כי טוב" ואח"כ "ויבדל אלהים בין האור ובין החשך", ר' זעירא בר אבהו אמר מכאן שמברכין על הנר במוצאי שבת משיאותו לאורו. ע"כ.

ונתחבטו כל המפרשים, מה ענין נר הבדלה אצל יהודה שהלך לגושן?

אולם לפי דרכינו נראה לבאר, מובא בגמרא (פסחים נד:): מפני מה מברכין על האור במוצאי שבת? מפני שהוא תחילת ברייתו. ומבאר הגמרא, שאין הכוונה לאור שברא הקב"ה ביום הראשון, אלא לאור שיצר אדם הראשון, שעלה במחשבה לבראתו בערב שבת בין השמשות ולא נברא עד מוצאי שבת: "דתניא: ר' יוסי אומר: שני דברים עלו במחשבה ליבראות בערב שבת ולא נבראו עד מוצאי שבת, ובמוצאי שבת נתן הקב"ה דיעה באדם הראשון מעין דוגמא של מעלה, והביא שני אבנים וטחנן זו בזו ויצא מהן אור, והביא שתי בהמות והרכיב זו בזו ויצא מהן פרד".

וביתר ביאור מובא במדרש תהילים (מזמור צ"ב): אמר רבי לוי, מזמור שיר ליום השבת. שלא שמש בו אפילה, את מוצא, בכל יום ויום כתיב: "ויהי ערב ויהי בקר", ובשבת לא כתיב בו ערב. אמר רבי לוי בר נזרא: שלשים ושש שעות היה יום ערב שבת ולילו שהיה בקר ושבת עצמה. כיון שראה אדם מוצאי שבת עם דמדומי חמה ומתחיל החשך לבוא, התחיל אדם טופח על פניו ואומר, אוי לי, שמא זה שאמר הקב"ה, (בראשית ג', ט"ו) "הוא ישובך ראש", הוא מביאו עכשיו. שנאמר (תהילים קל"ט, י"א) "ואומר אך חשך ישופני". והיה יושב ומהרהר בלבבו, שמא יבוא הנחש שהטעה אותי בערב שבת וישופני עקב. נשתלח לו עמוד אש להאיר לו ולשמרו מכל דבר רע. ראה לעמוד האש ושמח בלבבו, ואמר: עכשיו אני יודע שהמקום עמי. ובירך, בורא מאורי האש. וכשהרחיק ידו מן האש, אמר, עכשיו אני יודע שנבדל יום הקדש מן החול, שאין לבער אש בשבת. ואמר, ברוך המבדיל בין קדש לחול. ויש אומרים, שזימן לו הקב"ה שתי אבנים אחת של אופל ואחת של צלמות, שנאמר (איוב כ"ח, ג') "קץ שם לחשך וגו' אבן אופל וצלמות". ונטל אדם הראשון את שתי האבנים והקישן זו לזו, ויצא מהן אש משתי האבנים, והבדיל. ולפיכך אנו מבדילין על האור במוצאי שבת.

נמצא כי האור במוצאי שבת בא על ידי שהקב"ה נתן דעה באדם לקחת שני אבנים ולהוציא מהם את האש, ואולי יש בזה רמז, הרי האש היתה טמונה בתוך האבנים ורק הוצרך להוציאה ולהגלותה. כך גם בכל נסיון שיש לאדם שלכאורה יש חושך והסתר פנים, אולם טמון בו אור גדול, רק האדם עיניו מוגבלות ותפקידו להוציא את האור ולגלותו.

נמצא כי נר הבדלה אשר עליו אנו מברכים ברכת מאורי האש, מסמל את האור הטמון בחושך, וזהו השייכות אל יהודה כאשר ירדו ישראל לגלות בא יהודה ופתח ישיבה כדי ללמד את כלל ישראל, לראות את האור מן החושך שבגלות.

דבר מענין כותב הגאון רבי חיים נאה זצוק"ל בספרו קצות השולחן שכידוע הוא בצעירותו למד בישיבתו של בעל השדי חמד מגן אבות שבעיר חברון, וכך הוא כותב בענין הרחת נר הבדלה לאחר כיבוי בין: ודכירנא כד הוינא טליא

ראיתי שכן היה נוהג הגאון הצדיק בעל שדי חמד ז"ל, והיה דרכו אחר שהריח לומר את "האח" בקול גדול מאוד עד שכל העומדים מסביב היו שוחקים משמחה.

ולפי דרכינו יש לומר, שדוקא על ידי הרחת הנר היו מגיעים לידי צחוק ושמחה, כי על ידי נר ההבדלה מתחזק האדם באמונה, ולכן מגיע לידי שמחה כי אין לו מה לדאוג.

אחר שנתבאר כי יהודה הוא סמל אמונה, יש לבאר היטב מדוע נתגלגל הדבר שיוסף נתגלה לאחיו על ידי "ויגש אליו יהודה". לכאורה יהודה שהיה הגורם לירידת יוסף למצרים, אין ראוי שעל ידו תבוא הישועה.

אולם ישנו יסוד גדול בענין הבטחון, שכתב הגאון רבי אלחנן וסרמן ה"ד בספרו קובץ הערות (סוה"ס דוגמאות לביאור אגדות ע"ד הפשט סימן ה' סעיף א'), על הפסוק (תהילים ל"ב, י') "רבים מכאובים לרשע והבוטח בה' חסד יסובבנו", ודרשו במדרש (איכ"ר ד, כג) סמוכין, לומר שאפילו רשע הבוטח בה' – חסד יסובבנו. ומבאר הקובץ הערות, דאם לא כן לא משכחת כלל מידת הבטחון, כי הלוא אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ואם כן כל אחד ישראל יש לו לבטוח בה', ולא משנה מהי רמתו הרוחנית.

וכן כתב החפץ חיים (ח"ח על נ"ך תהילים ל"א, ב') וז"ל: ודע עוד, דמידת הבטחון אינו תלוי בזכויות שאפילו הוא אדם שאינו הגון, אלא שהחזיק בטחונו בה' – כח הבטחון מגן עליו, ומתחסד עמו השי"ת. ובזה מבואר הכתוב "הנה עין ה' אל יראיו למייחלים לחסדו", שלכאורה צריך ביאור, שהיה לו לומר "הנה עין ה' אל יראיו המייחלים לחסדו" ומהו "למייחלים"?

אלא שבאמת כוונת הכתוב לחלקם לשניים: האחד, הנה עין ה' אל יראיו, שמביט ומשגיח על היראים לדבר ה'. אולם גם "למייחלים לחסדו", הבוטחים בה' אף שאינם יראי ה', עצם שבוטחים בה', די בזה כדי להצילם ולהשגיח עליהם.

מספרים בדרך צחות על יהודי שהיה מתפלל ומתחנן לבורא עולם שיזכה בסכום גדול בפיס, כדי שהיה לו די והותר למשך כל ימי חייו. פנה אליו ידידו ואמר לו, מתוך תפילתך נראה שאתה מאמין באלהי השמים שהוא זן ומפרנס מקרני ראמים ועד ביצי כינים, אם כן מדוע תבקש מאתו את כל הסכום של ה'פיס' בפעם אחת, סמוך עצמך שישאיר אצלו את הממון הרב שהינך מבקש לקבלו, והוא יתן לך בכל עת כפי צרכיך באותה העת?

השיב לו היהודי: לא אוכל להשאיר את כספי אצל בורא עולם ולהיות תלוי בו, כי על ידי דיבור אחד של לשון הרע אפשר שיעכבו מן שמיא את השפע שלא יבוא אלי... לכן הנני דורש מאלוקי שכבר יאה הממון תחת ידי...

ובשביל לסלק מחשבה זו, מבטיחים לנו חז"ל כי מידת הבטחון פועלת ומושיעה אף אם האדם מצד עצמו אינו ראוי.

לכן נבחר יהודה אשר לכאורה אינו ראוי להביא את הישועה במציאת יוסף, אולם בבטחון גם האדם שאינו ראוי בגלל מידת הבטחון ממשיך על עצמו את הישועה.

ספר בראשית ספר האמונה מחזק אותנו

בבטחון ובאמונה, הבה נתחזק באמונה

ובבטחון בה', ועל ידי זה נמשיך

על עצמינו שפע של טובה וברכה.